

Učitel matematiky

Nad'a Vondrová

Matematika jako pedagogický problém aneb František jako žijící česká legenda didaktiky matematiky

Učitel matematiky, Vol. 30 (2022), No. 3, 186–192

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/151117>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2022

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ*:
The Czech Digital Mathematics Library <http://dml.cz>

MATEMATIKA JAKO PEDAGOGICKÝ PROBLÉM
ANEB FRANTIŠEK JAKO
ŽIJÍCÍ ČESKÁ LEGENDA
DIDAKTIKY MATEMATIKY

NAĀA VONDROVÁ

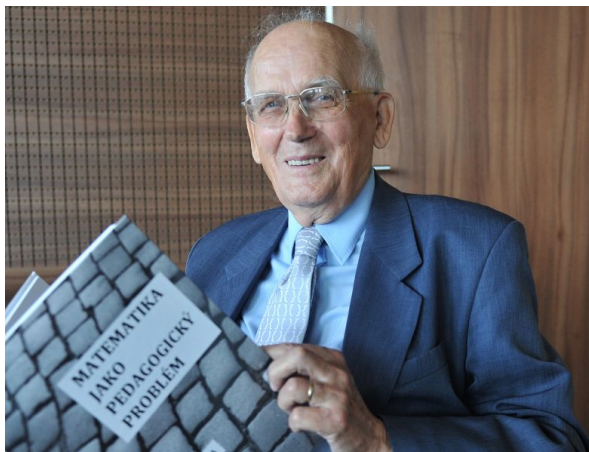
Dostalo se mi té cti, abych promluvila na semináři s názvem *Cesty a cestičky školské matematiky*, který se konal 16. 9. 2022 na Přírodovědecké fakultě Univerzity Hradec Králové u příležitosti krásných devadesátých narozenin prof. Františka Kuřiny. Nešlo přirozeně o přednášku vědeckou, kladla jsem si za cíl představit Františka, s nímž mám tu čest v posledních několika letech více spolupracovat, spíše jako člověka. František má rozvinutý smysl pro humor, proto jsem si dovolila neformální tón. Od dalšího textu tedy nečekejte mnoho faktických údajů o Františkově životě a díle ani pojednání o jeho pojetí didaktiky matematiky¹, ale spíše subjektivní pohled na osobnost našeho předního didaktika matematiky.

To, co následuje, je záznamem² mého projevu na semináři.

---

¹Zájemce o toto téma odkazují např. na článek Zdeňka Půlpána „Profesor František Kuřina pětasedesátiletý“ z časopisu *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie* z roku 1997 (<https://dml.cz/handle/10338.dmlcz/139772>), na četné rozhovory s Františkem (např. pro časopis *Universitas* v roce 2018: <https://www.universitas.cz/osobnosti/336-matematika-uci-lidi-myslet-je-dobre-z-ni-maturovat>, pro časopis *Komenský* v roce 2019: <https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/rozhovor-frantiska-kuriny-o-matematice-a-jejim-vyucovani>, pro Český rozhlas v roce 2017: <https://hradec.rozhlas.cz/nejkrasnejsi-je-ucit-deti-ktere-se-ucit-chteji-smeje-se-nejstarsi-aktivne-6117911>) či na sborník vydaný k jeho devadesátinám *Cesty a cestičky školské matematiky*, který editovala Jana Cachová a vydala Univerzita Hradec Králové.

²Mírně změněným, neboť ne vše, co bylo vysloveno, může být také zapsáno.

Obr. 1: Prof. František Kuřina
(Foto: Ludmila Žlábková/Universitas)

Před pěti lety jsem na podobném fóru u příležitosti Františkových 85. narozenin měla vystoupení s názvem *Matematika jako pedagogický problém*, což byl titul jeho tehdy nejnovější knihy. Tento titul jsem si půjčila i do názvu svého vystoupení. Nečekejte však oslavnou řeč, i když by se to slušelo, ani faktické informace o tom, kde se František narodil, kde studoval a pracoval a co velkého v životě vykonal. Tyto informace si může každý přečíst ve sborníku, který byl u příležitosti Františkova jubilea vydán. František je v něm vykreslen z pohledu mnoha rolí, ve kterých vyniká – matematika, didaktika, učitele, badatele, ale také výtečného fotografa. Jistě ho hřeje u srdce, když slyší tolik chvály.

Já jsem se rozhodla soustředit na několik posledních let a zdůraznit to, co si František až dosud **například**³ i přes svůj zasloužilý věk uchoval a léty ještě vypiloval. Přirozeně budu mluvit o tom, co jsem měla možnost sledovat takřka z první ruky a mnohdy i z pohodlí Františkova nejbližšího rodinného azylu, kde tráví svůj čas opečovávaný třemi generacemi žen.

³Slovo například je záměrně zdůrazněno. Chtěla jsem tím dát najevo, že se nejedná o úplný výčet, a předem zabránit Františkovi v upozorňování na to, co všechno si ještě uchoval.

Co si tedy František například uchoval?

I dnes má schopnost napsat články pro učitele, a to nejen do časopisu *Učitel matematiky*, které se čtou jedním dechem. Členové redakční rady by mohli vyprávět o dlouholeté, neúnavné a nezištné práci právě pro tento časopis. Při prohledávání archivu časopisu získáme neuvěřitelných 47 položek. Dech proto pochopitelně často docházel především redakční radě.

Na s. 11 sborníku *Cesty a cestičky školské matematiky* (Cachová, J., ed., 2022) najdeme ukázkou toho, jak František rýsoval před sedmdesáti lety. Mohu z vlastní zkušenosti potvrdit, že tak František rýsuje i teď. Zatímco prsty ho mnohdy neposlouchají tak pěkně jako dřív, je neuvěřitelné, že narýsovat obrázky dokáže i teď. Mnohé z obrázků z nejnovějších knih rýsoval opět sám stejně jako v knihách dříve vydaných.

Co si František také uchoval, je smysl pro humor. Vždycky mě potěší, jak si dovede utahovat i sám ze sebe a nebrat se příliš vážně. Jeho humor je však mnohdy černý, proto zde nemohu podat žádný příklad.

Co si ale František uchoval zcela jistě, je vášeň a chuť do nové práce. Vlastně by se dalo říci, že je to horší než kdy dřív. Zhruba před dvěma a půl lety mi František sdělil, že má v plánu napsat (a koho by to ještě překvapilo!?) knihu, a to podobně zaměřenou jako série článků *Jak to vlastně je?*, která v té době vycházela v časopise *Učitel matematiky* (v tempu, v jakém časopis vychází, by mu předpřipravené články prý zabraly čísla až do roku 2025), a nabídl mi spoluautorství. Taková nabídka se samozřejmě neodmítá, a tak jsme započali práci se vši vážností.

Nebylo to vždy lehké, neboť bylo nutné nalézt společnou řeč. Samozřejmě jsem registrovala již dříve určité indicie, co to znamená psát s Františkem knihu. Měla jsem totiž možnost sledovat takřka z první řady, jak se rodila dnes již ikonická publikace *Dítě, škola a matematika*, kterou František psal spolu s prof. Hejným, a zejména jaké diskuse a vášně vyvolávala u obou profesorů snaha jednoho či druhého něco na knize při její reedici změnit. Jako hlavní problém se však ukázala odlišná etapa života, v níž jsme se při psaní knihy nacházeli. František má totiž spoustu času;

od jeho záslužné tvůrčí práce ho neodvádí žádná administrativa, studenti, výuka či čtení závěrečných prací. Při mých pracovních návštěvách v Hradci mě František vždycky ujistil, jak chápe, že pro mě to není tak jednoduché najít dostatek času, mám jistě mnohé důležité funkce a povinnosti a on se knize může více věnovat, a bude tedy trpělivý a počká, až zase něco na knize udělám a ozvu se mu. Motor v mém autě však po návratu domů jen stěží vychladl, když jsem měla v poště e-mail „Tak co Naďo, jak vypadá naše kniha?“.

Milá Naďo,
připravila jsi to bezvadně. Žádné závady jsem neshledal.
Jak Tě trápí karanténa a jak marodění ?
Budu rád, když napíšeš. jak roste naše kniha.
Přeji Ti klidný předvánoční čas.
František

Milá Naďo,
děkuji za oba maily.
Situace se obrátila. Teď ty mne zásobuješ a já nesthám. Jsem ovšem rád, že ses dostala do tempa.
V úterý na shledanou. Snažím se přečíst toho co nejvíc.
S pozdravem,
František.

Milá Naďo,
srdečně Tě zdravím.
Každý den od Tebe čekám dopis. Mám obavy, jestli nejsi nemocná.

Obr. 2: Korespondence s Františkem

Je nutné též zdůraznit, že při naší společné práci nebylo těžké propadnout pocitu méněcennosti. František je v pravdě renesanční osobnost, o všem něco (a o mnohém hodně) ví. Jeho schopnost pamatovat si, kde co četl, a pak to účelně použít v textu, mě nepřestane udivovat. Ovšem bylo také třeba do knihy vpašovat i něco z mých, mnohem skromnějších a přízemnějších, myšlenek. Už dříve mě občas František požádal, abych si přečetla nějakou jeho knihu, než šla do tiskárny. To jsem s radostí činila, neboť to bylo vždy inspirativní čtení. Připravila jsem si spoustu připomínek

a námětů a ty jsem Františkovi přednesla. Nutno říct, že František mě vždycky pozorně vyslechl a dal najevo, že to, co říkám, je pro něj důležité, než mnohé z nich nenápadně odsunul.

Při psaní současné knihy byla situace jednodušší. Rukopis mám v počítači já (František píše stále tužkou na papír, byť s počítačem umí), mohla jsem tedy do textu zasahovat mnohem svobodněji. A pak jsem jen s napětím čekala, zda druhá strana text přijme. Tak kupříkladu, když jsme psali kapitolu o analytické geometrii, vložila jsem tam podle mě vhodnou geometrickou úlohu, jejíž analytické řešení se mi zdálo pěkné a elegantní. Na to František při další návštěvě reagoval slovy „takovou triviální úlohu nebudeme přece řešit analyticky, když má tak jednoduché syntetické řešení“ a bylo vymalováno. Nutno však zdůraznit, že ve většině případů jsme společnou řeč našli a knihu psali skutečně spolu.

15 pohledů na školskou matematiku

Jak to vidíme

František Kuřina a Naďa Vondrová

Obr. 3: Obálka knihy

Psaní knihy bylo tedy náročné, ale nemusím snad zdůrazňovat, že pro mě osobně velmi přínosné a inspirativní. Nyní se můžeme

těšit z dobře odvedené práce. Snad mohu ještě prozradit, že Františkova otázka pronesená jen tak mimochodem v červnu: „Tak co Naďo, chtěla by sis to zopakovat?“ mě málem přivedla ke kolapsu. Ukázalo se ale, že Františkovým plánem není tentokrát kniha, ale něco jiného. A to něco jiného nebudu prozrazovat, snad jen řeknu, že jsem souhlasila, že na tom budu spolupracovat ráda. Vzpomenu zde slov, které napsal doc. Trojovský ve sborníku *Cesty a cestičky školské matematiky* na s. 89: „... napadá mě kacířská myšlenka, že jsem Ti vydání tohoto sborníku měl tehdy raději zkusit rozmluvit. Ale my všichni, kteří Tě, Františku, dobře známe, víme, že bych stejně neuspěl, protože vždy, když jsi přišel s nějakým nápadem, kroky vedoucí k jeho realizaci jsi měl již dávno důkladně promyšlené.“ Mám podezření, že tak to bylo i v případě naší knihy a i v případě toho, na čem budeme pracovat nyní (a František už samozřejmě začal).

Vrátím se ještě k tomu, co si František uchoval. I dnes má mnoho inspirativních myšlenek týkajících se výuky matematiky a zejména probíhajících či plánovaných reforem školství a neváhá je sdělovat. Proto mě dost překvapilo, když na mě nedávno na internetu vyskočil titulek jeho nejnovějšího rozhovoru: *Dnešní výuce matematiky už nerozumím, dominují kalkulačky*, říká nejstarší učitel. Tento titulek nejen odporoval obsahu rozhovoru, který je povedený, ale také byl v přímém rozporu s tím, že naší společnou knihou se snažíme reagovat na současné potřeby praxe (považte, jak takovýto titulek může zahýbat s prodeji našeho společného díla!). Ukázalo se, že titulek je plodem široce zakořeněného předsudku, jehož je novinář, který rozhovor pořídil, nešťastnou obětí. Vždyť přece devadesátiletý člověk musí být ze světa, v němž se postupně ocitl, zmatený, musí mít pocit, že mu nerozumí a že za jeho mládí bylo vše lepší, musí mít pocit hořkosti. Přes Františkovy mnohé snahy novinář titulek nezměnil. Ale my, kteří Františka aspoň trochu známe, víme, jak moc se spletl.

Co říci závěrem? Františka znám již dlouho, vlastně již od doby, kdy jsem začala pracovat na doktorátu. Měla jsem možnost se s ním setkat na desítkách formálních i neformálních, vědeckých i pedagogických událostech. Po celou dobu je pro mě František

osobností a autoritou. Je úžasné, že toho tolik ví a že to také sděluje dalším generacím. Do dalších let mu přeji zejména zdraví a hodně sil na další tvůrčí práci.

Literatura

- [1] Cachová, J. (Ed.). (2022). *Cesty a cestičky školské matematiky*. UHK PřF.

Nada Vondrová
Pedagogická fakulta
Univerzita Karlova
Magdalény Rettigové 4
116 39 Praha 1
e-mail: nada.vondrova@pedf.cuni.cz